

MŮJ PROFESOR JE BŮH

Byla druhá polovina padesátých let a my měli vítr ve vlasech a barevné sny. Ze všeho nejvíc jsem milovala hudbu a ze všech nejvíc mamku, tatku a Eminku, svou mladší sestřičku.

Mamka každé odpoledne uklízela v mateřské škole, což nám vylepšovalo kádrový profil. Proto jsme mohly být s Eminkou od raného dětství součástí zařízení kolektivní péče a zdržovat se zde i odpoledne, než mamka uklidila. Jednou kdosi přinesl gramofon a desky s hudbou a pohádkami. Mamku napadlo požádat soudružku ředitelku o dovolení hrát svým dcerkám na gramofon, zatímco uklízí. Soudružka ředitelka beze všeho svolila, byla ráda, že uklízečka má kulturního ducha. Mamka vybrala desku, a než na ni zvláštním magickým pohybem spustila jehlu, pokaždé nám řekla, o čem ta hudba je. Do té doby jsme netušily, že hudba je o něčem. Tehdy mě napadlo hudbu kreslit.

Začala jsem chodit do první třídy. V pololetí třídní soudružka přišla s nápadem, že děti, které hezky zpívají, mohou docházet do hudebního kroužku. Tím bylo zahájeno moje hudební vzdělávání. Hudební soudruh učitel voněl dýmkovým tabákem značky Amphora, který byl v Československu k dostání jen v Tuzexu. Tuzex bylo místo, kde se nakupovalo, co v Československu nebylo, ale tam ano. Soudruh učitel měl nejspíš štěstí, tuzexové bony a také moc pěkné housle, na které nám hrával Kde domov můj, Dalekó, dalekó, gdě kačújut tumány, Hlas zvonů slábne nad závějí a další písně, které nás učil zpívat. Také nás učil noty. Protože jsme nechápali, jak dlouho která nota trvá, vyčaroval z houslového pouzdra velkou švýcarskou čokoládu a pomocí lahodných dílků nás učil co je nota celá, půlová, čtvrtková a osminová. Když poznal, že schválně děláme, že potřebujeme další švýcarské vysvětlení, přinesl příště rohlíky a nutil nás, abychom tyto reprezentanty celých, půlových, čtvrtových a osminových not pojídali stejně ochotně jako čokoládu. Nalámané rohlíky vázly v krku a zapíjené vodou z kohoutku nám žádné potěšení neposkytly. Postupně jsem získala kvalitní základy hudební nauky a intonace. Hudební představy jsem již měla, dokonce graficky vyjádřené. Mým obrázkům rozuměla především Eminka a mamka, protože věděly, jakou hudbu poslouchám.

Na základní škole jsem měla výborný prospěch, a tak jsem mohla docházet do Lidové školy umění a učit se na housle. Absolvovala jsem s výsledky, které mi zajistily účast na veřejném koncertě. Takto povzbuzena jsem se hlásila na konzervatoř, ale maminka už neuklízela, čímž se stal můj kádrový původ s nároky hudební konzervatoře neslučitelným. Mohla jsem být ráda, že mě přijali na střední školu pro učitelky mateřských škol. Ostatně, mateřská škola bývala pro mne příjemným útočištěm, tak proč ne?

Tehdy jsem se nadosmrtní pohádala s Pánem Bohem. Bylo to kvůli tomu, že od nás odešel tatka. Našel si nějakou soudružku na svém pracovišti. Nejspíš nevadilo, že v kostele, kam jsme chodívali, se při svatbách říkalo – co Bůh spojil, člověk nerozlučuj. Táta to asi přeslechl i na své svatbě. Bůh mě opravdu našel, tohle neměl dopustit. Pak se stalo, že Eminka dostala spálu a ohluchla. Sice se s ní dalo domluvit, protože se naučila odezírat a nějaký sluch jí zůstal, ale společné poslouchání hudby byla minulost. Všichni jsme se zbláznili do Beatles, jen Eminka to nechápala. Tak jsem jí alespoň na obrovskou čtvrtku namalovala píseň She loves you, yeh,yeh. Eminka ji měla nad postelí, dokud se neodstěhovala.

Potřetí mě Bůh zradil, když nevyslyšel modlitby, abych se dostala na konzervu. To byl můj největší sen. Měly jsme být s Eminkou virtuosky jako sestry Ježdíkovy, jenže s houslemi, a dobývat světové koncertní síně.

Soudruh učitel, který mě učival zpěv, se zřejmě nějak rehabilitoval z jakýchsi předchozích hříchů proti socialismu, a stal se učitelem hry na housle v Lidové škole umění, kterou jsem zrovna opustila. Takřka jsme se minuli ve dveřích, on dovnitř a já ven. Zvěstovala jsem mamce tuhle novinku a ona nelenila a šla ho umluvit, aby mi dával soukromé hodiny a připravil mě k přijímačkám na AMU.

Pavel Hrubý pořád voněl tabákem a byl moc hezký a vzdělaný. Nejraději jsem měla, když mi stál za zády a napravoval držení mých houslí i polohu smyčce. Na hodiny s ním a s houslemi jsem se těšila jako blázen. Jednou jsem přišla dřív, a za dveřmi jsem slyšela, že hraje suitu z opery Zlatý kohoutek od Nikolaje Andrejeviče Rimského – Korsakova. Tu skladbu jsem milovala a mnohokrát namalovala. Od té chvíle jsem ale milovala i soudruha učitele a několikrát se pokoušela ho nakreslit. To mi proti všemu očekávání vůbec nešlo. Tak jsem alespoň ukradla jeho fotku z nástěnky v Lidové škole umění, kde byly fotografie se jmény učitelského sboru.

Když jsem mamce sdělila, že na podzim po maturitě čekáme se soudruhem houslovým učitelem dítě, a že tedy na AMU se hlásit nebudu, řekla s naprostým klidem, abych se aspoň naučila pár ukolébavek. Sedla ke klavíru a od té doby často hrávala Letěla bělounká holubička a taky Halí belí, koně v zelí a pak ještě nějakou ukolébavku od Jaroslava Kříčky. Nedělala dojem, že se chce předvádět, hrála to spíš jakoby pro sebe. Byla zamyšlená a jen tak si mumlala – Hm,hm, v osmatřiceti babičkou?

Svatba nebyla nijak dramatická. Mamka si Pavla prověřila už předem, alespoň natolik, aby mě informovala, že možná ten můj drahoušek jednou oslepne. Vzpomněla jsem si, že už na základce nás poznával spíš po hlase, noty nenosíval ani do kroužku, ani později na hodiny houslí. Všechno měl ve své krásné hlavě za vysokým čelem a v nádherných rukách, které pomáhaly jeho vzácným houslím rodit nebeskou hudbu. Občas mi říkával, že odjakživa hrál jen pro mě, že už jako dítě jsem byla jediná bytost, kvůli které mu stálo zato hrát s upřímným usebráním. Ostatní své žáky většinou označoval za ignoranty nebo rovnou debily. Nějak mi to k jeho osobnosti nepasovalo, a tak jsem tyhle výroky pouštěla z hlavy, a na jejich uprázdněné místo raději dosazovala poezii Pavlových houslí. Pavel brzy získal nad očekávání dobrý pracovní úvazek v prominentním lázeňském kvartetu v místě, kde byla i Lidová škola umění. Měl tehdy dvě umělecká zaměstnání, zatímco já měla dvě děti, o které nejevil žádný zvláštní zájem. Občas vtipkoval, že až Solveiga a Evžen zvládnou na houslích dvojhmaty, bude se jim věnovat, aby je naučil trojhmaty. K tomu nikdy nedošlo. Solvi a Evža od dětství jevíli svůj vztah k hudbě pouze pohybem, a tak chodili do hudební školy tancovat. Šlo jim to dobře. Pavel to ignoroval. Zakázal mluvit o tancování, stejně jako zakázal doma poslechnout jinou hudbu, než kterou sám doporučil. Jednoho dne vyhodil všechny nahrávky, které jsme s dětmi měli tak rádi. Nikdy bych nevěřila, jak brutálně jeho postupující slepota i arogance pozře všechnu mou zamilovanost. A přesto ...

Neměli jsme sice svatbu v kostele, ale i tak jsem přijala jako svůj kříž nebo chcete-li osud, že se budu starat o slepého muže. Původně to bylo velmi romantické. Jana Eyrová měla nevidomého manžela a jak se milovali! Nevidomý byl Ray Charles i Steve Wonder – co bych dala za to, abych jim mohla zapisovat a přehrávat noty! Pavel byl jiný. Byl to bůh, který se stal učitelem hudby, později se mu říkalo pan profesor. Nebo možná to byl profesor hudby, který se stal bohem. Co jsem ho znala, měl

kolem sebe spousty andělů, obdivovatelů a pokorných věřících, kteří se mohli přetrhnout, aby si zasloužili jeho přízeň.

Po sametové revoluci se měl stát – ačkoliv byl již zcela nevidomý – ředitelem Základní umělecké školy, ve které vyučoval. On ale to místo šlechtně odmítl! Co by si počal bez svých milovaných žáků (a nezletilých žákyň)? Spokojil se tedy s postem zástupce, o jehož uměleckém a pedagogickém talentu se vyprávěly legendy.

Moc jsem si přála také chodit do práce. Léta utíkala, ale já byla pořád o tolik mladší než můj manžel. Dostala jsem nabídku vést lázeňskou školkou pro dětičky, jejichž maminky byly dlouhodobě v lázeňské péči nebo rehabilitaci. To by se mi líbilo!

„Co to zas spisuješ?!“ třeskla ostrá otázka.

Přikrčila jsem se u svého psacího stolu a pípla:

“Píšu si životopis do zaměstnání...”

Aniž by se jen formálně zeptal, o jaké zaměstnání se jedná, udeřil pěstí do stolu a tuto moji iniciativu jednoznačně odsoudil k zániku.

„To nemyslíš vážně! Máš tady dva haranty, já tě taky potřebuju a ty se chceš na všechno vykašlat a dělat si, co tě napadne? Tak tohle nepřipustím! Uvědom si, že já mám povolání, o které přijít by bylo pro nás všechny fatální. Ty se tu chceš ucházet o jakési podřadné zaměstnání, jen abys nám všem ukázala, jak jsi dobrá? Vzpamatuj se, prosím tě! A jestli se nevzpamatuješ, můžeš si rovnou sbalit svoje saky paky a vrátit se k mamince. My se s dětmi bez tebe docela slušně obejdeme.“

Pavel řval a řval. Řvával často, nedělalo mu potíže najít si příčinu. Když jsme byli sami, občas mi nějakou vrazil. Fackoval mě tou krásnou rukou, která dovedla z houslí vymámit krystalickou něhu i citlivou vášeň. Nadále zabíjel jakoukoliv moji iniciativu, zakazoval mi i samostatně myslet. Na veřejnosti hrál roli laskavého pána domu, který má dokonalou ženu a geniální děti. Občas dával k lepšímu – inu, vychoval jsem si je k obrazu svému...

Ano, Bůh prý stvořil člověka k obrazu svému a považoval to za tak dobré, že se z toho stal geniální projekt, který nedošel úspěchu jen kvůli lidskému pochybení. U nás to bylo trochu jinak. Můj profesor a bůh v jedné osobě udělal všechno, aby stvořil tři nevolníky, kteří mu budou číst přání z jeho stále krásných, ačkoliv již zcela vyhaslých očí. On ale nikdy neřekl, že je to dobré. Naopak. Děti i já jsme byli tvorové druhé kategorie, které bylo nezbytné doživotně napravovat. Solveige bylo devatenáct, když odešla s nějakou charitativní společností do Afriky. Evžen za své vlastní peníze odmaturoval na lidové konzervatoři a ještě o prázdninách odletěl se svou taneční skupinou do Melbourne a už tam zůstal. Nevadí mi, že děti odešly. Bylo to tak pro nás všechny lepší. Pavel už necítil tak potupnou konkurenci. Bůh přeci jen špatně snáší, když mu andělé přerůstají přes hlavu.

Já zůstala. Solveiga i Evžen mě varovali, ale nakonec s povzdechem pronesli něco jako – je to tvá volba, mami. Ale kdyby něco, víš, kde jsme...

V určený čas musel Pavel odejít do důchodu. Mnoho houslistů, géniova smrt. Odešel s poctami, ale ani o den později, než stanovil předpis a rozhodnutí školní rady. Hodně jsem si vyslechla, že teď si teprve začne vybírat žáky, kteří stojí za námahu, nebude už marnit svůj čas na debilech, co ani neudrží smyčec.

Nebylo to tak. Žádní žáci, natož pak géniové, se nehlásili. Pavel hrál jako o život, denně mnoho hodin. Vypadalo to, že jeden z nás se nutně musí zbláznit. Nebo možná oba.

Znovu jsem zkoušela nastoupit do práce. Bylo to marné. Eminka i mamka mi nabízely, ať se k nim nastěhuju, protože i z řídkých návštěv bylo jasné, že doma s Pavlem mi to už delší dobu nesvědčí. Jenže já pořád měla v hlavě – v chudobě i bohatství, ve zdraví i nemoci... Nemohu přeci od něho odejít, když je úplně slepý a nemá ani žádné přátele.

Navštívili jsme Eminku a její rodinu. Děti chtěly poznat tetičku a strýčka. Přes Eminčino obtížnější dorozumívání tam jeden o druhém věděli a měli se rádi. Pavel všechny ignoroval a byl strašně protivný. Zachmuřený, zhroucený do sebe. Pohoštění se ani nedotkl, tyhle blivajzy on prý nejí. Cestou domů jsem se dozvěděla, že Eminčina rodina je cirkus a ona sama je hluchá kráva bez invence. Když jsme odcházeli, podařilo se mi obejmout děti i Eminku a poprosit za prominutí. Řekla – ty za to nemůžeš. Jestli je nějaký bůh, tak se k němu modli, ať tě z tohohle průšvihů vysvobodí.

Jestli je nějaký bůh...

Pavel si osvojil všechnu moc, kterou přisuzujeme Bohu. Časem jsem pochopila, že si ale neosvojil Boží lásku, kterou si naopak tak moc neuvědomujeme, což je chyba.

Sebral mi mobil a přede mnou ho na procházce hodil do řeky. Domácí linku odpojil a s ní i internet. Nakupovat chodíme výhradně spolu, kdoví, co bych koupila za sračky, protože jsem neschopná a plýtvám jeho penězi. Já nemám vůbec žádné vlastní příjmy, takže se musím podvolit. Občas mi napíše Eminka nebo mamka, ale dopisy musí adresovat sousedce, a ta mi je tajně předává. Pavel mi vychytrale sebral klíč od domovní schránky a bezhlavě likviduje všechnu mou korespondenci. Bohužel někdy likviduje i složenky, a pak platíme penále za nezaplacené účty.

Vánoce, svátky a všelijaké kulturní dění trávíme u televize. Pavel vybere z programu, a já musím přesně popisovat, co se na obrazovce děje. Žijeme jak dva kufry pod postelí, proto se k jeho nelibosti občas ztrácím v nových pojmech a termínech, a tak třeba nevím, o co se přesně v pořadu jedná. Pavel má počítač, ale jediné, co využívá, jsou programy související s notovým zápisem. Skládá hudbu, která je děsivá a hlučná. Naštěstí si sousedé stěžovali, a tak se u nás může hrát v obvyklé hodiny a už ne v noci.

Když si potřebuju něco koupit, trvá dlouho, než svého pána přemluvím, aby mi nákup schválil a dal mi peníze. Vždycky bude důležitější nová aplikace do počítače než třeba moje boty.

Naše děti nekontaktuje. Prý, kdo ví, kdo mi je upletl. Chtěla jsem k nim, ale to není možné. Kdo by se o pana profesora staral? A také – letenky stojí úplně jmění!

Umřel můj táta. Moc jsme se nevidali, ale věděli jsme o sobě. Přeci jen Emince i mně způsobil hezké dětství, než se rozhodl hledat štěstí jinde. Pohřeb byl v listopadu. Vzala jsem si divadelní lodičky s docela malou dírou v podrážce a vypůjčený kabát. Vzpomněla jsem si na profláknutou historku, kdy Božena Němcová vyprovází zesnulého Karla Havlíčka v dřevákových botkách. Jako holka jsem nad tím poplákávala. Dnes mi to už tak tragické nepřijde.

Občas se mi donese informace o obětech domácího násilí. Jistě, je to zajímavé. Nevím, jestli se mě to týká a komu bych měla říkat, že nesmím poslouchat zlatá šedesátá? Že nemám co na sebe? Že nemám peníze, abych navštívila své nejbližší? A kdybych ty peníze třeba ukradla, že je nemyslitelné vzdálit se z bytu bez manželova souhlasu? Věřili byste, že nemám vlastní klíče? Když vynáším odpadky, Pavel mi klíče půjčuje a já za ně musím poděkovat a políbit mu ruku, která prý na mě vydělává.

Nesčetněkrát mě znásilnil. Teď už je to pasé. O to častěji musím poslouchat oplzlé poznámky na můj účet.

Nestěžuju si. Pavel je geniální, i ve svém věku krásný a svým způsobem mě má rád. Že se od svatby změnil, je moje chyba. Jsem přízemní a nic nevím o tragédii slepého génia. Jiní utápějí své prohry v alkoholu, ale Pavel takový není. Je to silná osobnost.

Největší mojí radostí je, když nás navštíví jeho známí, které mohu obsluhovat a občas s nimi prohodit pár slov. Tehdy vidím, že ho vůbec nedokážu docenit a že mu ubližuji svými špatnými náladami a mrzutými poznámkami o svých trablech.

Můj bůh a můj profesor v jedné osobě mě kromě smyčce naučil skvěle držet hubu a krok. Přijde mi ale nápadné, že je to normální. Prostě mi to už dávno nevadí. Jediné, co se nikdy nesmí stát, aby se kvůli mně dostal do nějakých nesnází nebo se cítil osamělý. Něco takového bych si totiž nikdy neodpustila!

Delicie Nerková 2016